

JAN GOSSART WAS OVERGANGSFIGUUR MET KLASSE

# NEW YORK ONTDEKT VLAAMSE MEESTER

Jan Gossart stond altijd wat in de schaduw van beroemde schilders als Van Eyck en Rubens. Maar nu krijgt hij een tentoonstelling in het Metropolitan Museum.

VAN ONZE CORRESPONDENT  
IN DE VERENIGDE STATEN

**FRANK KOOLS**

**NEW YORK** | Jan Gossart (1478-1532), die naar zijn vermoedelijke geboorteplaats Maubeuge in Henegouwen ook wel 'Maubeuse' wordt genoemd, was een overgangsfiguur in de Vlaamse kunst. Het overzicht dat nu in het Metropolitan Museum van New York te zien is, is zijn eerste tentoonstelling in Amerika. En dan meteen in zo'n prestigieuze kunsttempel.

Gossart was duidelijk toe aan een herwaardering', stelt Stijn Alsteens, de Belgische curator die als medewerker van het prentenkabinet van het Metropolitan mee de expositie hielp samenstellen. Gossart wordt er voorgesteld als de 'spil' die de Italiaanse renaissancestijl in de kunst van Noord-Europa introduceerde, de vroege Vlaamse schilderkunst ingrijpend vernieuwde en op de weg zette naar 'het grote tijdperk van Rubens'.

Een van de acht expositiezalen is geheel ingeruimd voor de Rome-reis die Gossart in 1508-1509 maakte. Die reis was een keerpunt in Gossarts werk, weet Alsteens. 'Hij was een van de eerste noordelijke kunstenaars die in Rome kennismaatte met kunst die mijlvenver af stond van de traditie waaruit hij voortkwam, en met het antieke verleden.'

Bij het schilderij *Christus op de koude steen*, waarop een gemartelde, blote Jezus wacht op zijn kruisiging, licht Alsteens toe hoe Gossart ook twintig jaar na de reis zijn Italiaanse ervaringen nog steeds uitwerkt. 'Je ziet hoe hij worstelt om het naakt zo goed weer te geven als de antieken en hoe hij probeert om de torso met expressie op te laden. Het klopt niet helemaal wat hij doet, en hij brengt het er niet zo goed van af als Rafaël en Michelangelo, maar ik bewonder zijn enorme ambitie om die meesters na te volgen. Daardoor krijg je soms wat rare, maar altijd spannende kunst.'

## Erotisch

Volgens Maryan Ainsworth, die het team leidde dat de expositie realiseerde, is Gossart ook altijd in de schaduw gebleven vanwege de uitgesproken erotische lading van sommige van zijn werken. 'Dat botste met de preutse ideeën van negentiende- en twintigste-eeuwse kunstexperts', meent zij. 'Juist omdat die kant zo lang is genegeerd, schenken wij er extra aandacht aan.' De titel van de expositie, *Man, myth and sensual pleasures - Jan Gossart*, verwijst duidelijk naar Gossarts 'sensuele genoegens'.

Die zijn goed te zien bij een serie van vijf tekeningen over Adam en Eva. Op een tekening grijpt Eva met één hand naar Adams kruis en met de andere naar de verboden vrucht. Maar ook een *Madonna met kind* uit 1527 van het Madrileense Prado-museum heeft voor Ainsworth een erotische lading. 'Die moeder en kind hebben een ongepaste relatie. Je durft amper te kijken.'

Alsteens neemt op dit punt afstand van Ainsworth. 'Zoals het vroeger verkeerd was om de erotiek te negeren, zo is het overdreven van onze tijd om dat te benadrukken.' Gossart werkte veel voor het Bourgondische hof, dat erotische werken bestelde. Maar Alsteens wil de Vlaamse meester daar niet te zeer mee verbinden.



'Portret van een man' door Jan Gossart. © National Gallery of Art Washington

## De expo benadrukt de 'sensuele genoegens' in het werk van Gossart

'Hij maakte ook veel religieuze kunst'. Gossarts werk raakte in de loop van de tijd verspreid over de hele wereld. Op de New Yorkse expositie is zijn oeuvre in ongekende breedte te zien. Dat bood meteen een kans om nieuw onderzoek uit te voeren naar prenten en schilderijen die omstreeks de jaren 1960 niet als echte Gossarts werden aanvaard. Alsteens en zijn collega's hebben verschillende werken opnieuw aan de Vlaamse meester toegeschreven.

'Het is opmerkelijk hoeveel je opnieuw kunt ontdekken in een meester voor wie altijd belangstelling is blijven bestaan', kijkt Alsteens terug.

De tentoonstelling is tot 17 januari te zien in het Metropolitan Museum in New York en reis daarna naar de National Gallery in Londen.

**ONLINE**  
www.metmuseum.org

## kort geding



Scènebeeld van 'Tagfish'. © ti

## PODIUM

### Berlin

'*Tagfish*': Vanavond in Struk, Leuven. Daarna nog in Turnhout, Kortrijk, Brussel, Mechelen en Antwerpen. ([www.berlinberlin.be](http://www.berlinberlin.be)) ★★★☆☆

Film als theater: dat is sinds 2004 het internationale succesrecept van het duo Berlin. De laatste jaren trokken Bart Baele en Yves Degryse, toen nog versterkt door Caroline Rochlitz, met hun camera naar Jeruzalem, de eskimostad Iqaluit, het ex-goudstadje Bonanza en Moskou... Het waren allemaal steden met karakter en telkens kwamen ze terug met een ongewone filmdocumentaire: eenkje op meerdere schermen, eenkje verspreid in een landschapsmaquette of zelfs eenkje in een heuse circus tent.

Naar die uitgesplitste films kijk je als een vlieg naar de wereld: door facetogen. Berlin draait je pupillen alle kanten op. Elke film gaat over en weer tussen roerige stadsbeelden en trage panorama's, tussen stille menselijke activiteit en sprekende koppen.

Tegenover die steden lijkt het Ruhrgebied — waar *Tagfish*, hun vijfde productie, zich afspeelt — maar een banale plek. Het heeft iets sinisters, met al zijn ingeslapen hallen, mijntorens en andere grootse staalconstructies in de schaduw van een ooit stromende kolenindustrie.

Berlin werd erheen gehaald door de Belgische curator Frie Leysen, voor haar zomermfestival Theater der Welt. Verhoefden Baele en Degryse niet te zoeken naar een universeel thema: het identiteitsverlies van dit immense reconversiegebied, en zijn drang naar een nieuw project.

De titel van *Tagfish* verwijst naar een pokerterm voor risicoloos spel volgens de regels. Centraal op scène staat een ovalen tafel, met zeven majestatische stoelen. Het spel dat zich ontsplooit, is er een tussen bouwpromotoren en stedelijke overheden die samen dromen van de Creative Village, een cultureel project voor een stuk braakland bij het oude mijnterrein Zollverein.

De technische tover van Berlin is weer verrissend. De rugleuningen van de stoelen blijken schermen waarop aparte interviews met de betrokkenen te zien zijn. En ineens zitten ze dan samen aan tafel: de bedenker Rempen, de architect Kraemer, de stedenbouwkundige Best, de onderhandelaar Heyer. In zakelijk Duits of bijna kinderlijk Engels hebben ze het over elkaar, hun plannen en hun ene grote probleem: de financierder Sjeik Yamani heeft nog steeds zijn handtekening niet gezet.

Berlin monteerde hen al wachtend. Op de Sjeik als op Godot. Dat maakt *Tagfish* veel dramatischer dan eerdere Berlin-documentaires.

*Tagfish* is even grappige als politieke pingpong over schuivende machtsverhoudingen tussen het postindustriële Westen en de oliedollars van het Oosten. We dromen, we wachten. 'De Sjeik zit in China', luidt het laatste bericht. Welkom in een nieuwe wereld.

WOUTER HILLAERT